

Bezwaren tegen de wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Het ongericht aftappen van de communicatie van onschuldige en onverdachte burgers

De minister wil dat de geheime diensten voortaan al onze communicatie kunnen bespieden: telefoonverkeer, e-mail, websites die we bezoeken, enzovoort. In het kader van deze 'massa surveillance' mag de overheid al onze verrichtingen analyseren, zonder dat we ook maar ergens van worden verdacht. De verzamelde gegevens kunnen vervolgens als ruilmiddel worden gebruikt met buitenlandse geheime diensten – bijvoorbeeld de Amerikaanse NSA.

Dit ongericht aftappen van de communicatie van onschuldige en onverdachte burgers is in strijd met de Grondwet, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Ook staat het haaks op de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties. Artikel 12 daarvan luidt:

Niemand zal onderworpen worden aan willekeurige inmenging in zijn persoonlijke aangelegenheden, in zijn gezin, zijn tehuis of zijn briefwisseling, noch aan enige aantasting van zijn eer of goede naam. Tegen een dergelijke inmenging of aantasting heeft een ieder recht op bescherming door de wet.

Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft in 2014 de Europese Richtlijn Dataretentie, die de bewaarplicht van telecommunicatiegegevens voor de termijn van een jaar voorschreef, ongeldig verklaard omdat deze in strijd was met de fundamentele mensenrechten. Toch wil de de grondrechten van elke Nederlander met voeten worden getreden: de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV). Als deze wet er komt, krijgen minister nu de via massa surveillance verkregen data maar liefst drie jaar lang kunnen bewaren. Drie jaar waarin deze gegevens voor allerlei doeleinden kunnen worden gebruikt – of misbruikt...

Dit soort wetgeving kennen wij uit de (post) conflictgebieden, dictaturen en politiestaten waar wij werkzaam zijn en waar wij – met steun van de Nederlandse overheid – strijden voor meer vrijheden.

De vergroting van de hackersbevoegdheden van de overheid

Daarbij krijgen de diensten verregaande uitbreiding van hun hackersbevoegdheden. Ze mogen bijvoorbeeld zonder dat jij daar weet van hebt via jouw computer een verdachte bespioneren.

Wanneer jijzelf doelwit bent, kunnen de diensten op afstand camera's en microfoons in je apparatuur activeren. De hackersactiviteiten van de overheid maken systemen onveiliger, en dus een gemakkelijker doelwit voor criminelen, maar de nieuwe wet voorziet er niet in de schade te herstellen of zelfs maar kenbaar te maken.

Zo wemelt de concept-wetsvoorstel van de dubieuze wetsartikelen. Bedrijven worden verplicht op verzoek klantgegevens te overhandigen. Telecommunicatiebedrijven moeten op last van de diensten de sleutel tot gecodeerde berichten prijsgeven. Advocaten en getuigen mogen permanent in de gaten worden gehouden. De noodzaak van de vernieuwingen wordt nauwelijks onderbouwd. Ook schiet het toezicht op het handelen van de diensten zwaar tekort. Voor wie over deze aspecten meer wil weten, verwijzen wij je naar de reacties van [ISOC](#) en Boekx Advocaten die wij van harte onderschrijven. Hieronder gaan wij vooral in op de betekenis van de WIV voor de persvrijheid.

Gevaar van schade voor klokkenluiders

Ook voor klokkenluiders die anoniem willen blijven wordt het zeer riskant om over misstanden te lekken. Het vertrouwen dat klokkenluiders hebben in het Nederlandse klokkenluidersplatform [Publeaks](#), waar bezorgde burgers anoniem misstanden kunnen delen met de veertig aangesloten media, zou door het huidige wetsvoorstel ernstige schade kunnen oplopen.

Nederland geldt als een van de meest open en democratische landen ter wereld. Toch is er de afgelopen tien jaar een tendens ontstaan waarin Nederlandse inlichtingendiensten steeds vaker hun boekje te buiten te gaan. Daarvoor zijn ze meerdere malen berispt, zowel door het Nederlands Hof als door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Inlichtingendiensten taptten af zonder toestemming, deden huiszoekingen bij journalisten die in strijd waren met de wet en hebben journalisten geobserveerd in de hoop hun bronnen te achterhalen. Er is weinig reden om aan te nemen dat de diensten zich met de mogelijkheden van deze nieuwe wet opeens beter zullen gedragen.

De verkleining van de enabling environment van de pers

Free Press Unlimited vecht wereldwijd voor een zogenaamde enabling environment voor de media: een omgeving waarin journalisten veilig en ongehinderd hun werk kunnen doen, zodat burgers goed geïnformeerd blijven en op basis daarvan hun beslissingen kunnen nemen. Het huidige wetsvoorstel staat op gespannen voet met zo'n vrije omgeving voor de journalistiek. Weliswaar zijn er enkele waarborgen voor journalistieke bronbescherming opgenomen. Maar aangezien tegelijkertijd journalisten en hun bronnen via massasurveillance mogen worden bespied, is die bescherming in de praktijk een wassen neus. Journalisten en hun bronnen kunnen er immers nooit meer van op aan dat ze vrijuit kunnen communiceren.

Het gevolg is dat bronnen minder bereid zijn om te praten en de media informatie gaan verzwijgen die tot problemen kan leiden. Dit verschijnsel wordt wel het chilling effect genoemd. Het is onder meer bekend uit de Verenigde Staten, waar de NSA zich massaal schuldig maak aan spionage en massa surveillance. Uit het rapport '[With Liberty to Monitor All](#)' van Human Rights Watch blijkt hoe ernstig de gevolgen hiervan zijn.